

REPUBLIKA E KOSOVËS - REPUBLIKA KOSOVO - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
USTAVNI SUD
CONSTITUTIONAL COURT

Priština, 24. jula 2024. godine
Br. ref.:AGJ 2491/24

PRESUDA

u

slučaju br. KI199/22

Podnosilac

P.T.P. "Arta XH"

Ocena ustavnosti rešenja [E. Rev. br. 75/20] Vrhovnog suda Kosova
od 1. avgusta 2022. godine

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

u sastavu:

Gresa Caka-Nimani, predsednica
Bajram Ljatifi, zamenik predsednika
Selvete Gërxhaliu-Krasniqi, sudija
Safet Hoxha, sudija
Radomir Laban, sudija
Remzije Istrefi-Peci, sudija
Nexhmi Rexhepi, sudija i
Enver Peci, sudija

Podnosilac zahteva

- Zahtev je podnelo preduzeće "Arta XH", sa sedištem u selu Belograce – Kačanik (u daljem tekstu: podnosilac zahteva). Podnosioca zahteva zastupa Nezir Bytyqi, advokat iz Uroševca.

Osporena odluka

2. Podnosilac zahteva osporava ustavnost rešenja [E. Rev. br. 75/20] Vrhovnog suda Kosova od 1. avgusta 2022. godine.
3. Rešenje [E. Rev. br. 75/20] Vrhovnog suda od 1. avgusta 2022. godine je uručeno zastupniku podnosioca zahteva dana 14. oktobra 2022. godine.

Predmetna stvar

4. Predmetna stvar je ocena ustavnosti rešenja [E. Rev. br. 75/20] Vrhovnog suda od 1. avgusta 2022. godine, kojim su navodno povređena osnovna prava i slobode podnosioca zahteva zagarrantovana članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: EKLJP).

Pravni osnov

5. Zahtev je zasnovan na stavovima 1. i 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, članu 22. (Procesuiranje podnesaka) i članu 47. (Individualni zahtevi) Zakona br. 03/L-121 o Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Zakon), kao i pravilu 32. [Podnošenje podnesaka i odgovora] Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Poslovnik).
6. Dana 7. jula 2023. godine, Poslovnik o radu Ustavnog suda Republike Kosovo br. 01/2023, objavljen je u Službenom listu Republike Kosovo i stupio je na snagu 15 dana nakon njegovog objavljivanja. Shodno tome, prilikom razmatranja zahteva, Ustavni sud se poziva na odredbe gore navedenog Poslovnika. S tim u vezi, u skladu sa pravilom 78. (Prelazne odredbe) Poslovnika o radu br. 01/2023, izuzetno, pojedine odredbe Poslovnika o radu br. 01/2018, nastaviće da se primenjuju na predmete koji su registrovani u Sudu pre njegovog stavljanja van snage, samo ukoliko su i u meri u kojoj su povoljnije za stranke.

Postupak pred Sudom

7. Dana 14. decembra 2022. godine, podnosilac zahteva je podneo svoj zahtev Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Sud).
8. Dana 16. decembra 2022. godine, sudija Enver Peci je položio zakletvu pred predsednicom Republike Kosovo, kada je i počeo njegov mandat u Sudu.
9. Dana 20. decembra 2022. godine, predsednica Suda je odlukom [br. GJR. KI199/22] imenovala sudiju Remziju Istrefi-Peci za sudiju izvestioca, a odlukom [br. KSH. KI199/22] Veće za razmatranje, sastavljeno od sudija: Selvete Gërxhaliu-Krasniqi (predsedavajuća), Safet Hoxha i Radomir Laban, članovi.
10. Dana 23. januara 2023. godine, Sud je: **(i)** obavestio podnosioca o registraciji zahteva; **(ii)** poslao kopiju zahteva Vrhovnom sudu i **(iii)** tražio od Privrednog suda u Prištini dodatne informacije u vezi sa datumom kada je podnosilac zahteva primio rešenje [E. Rev. br. 75/20] Vrhovnog suda od 1. avgusta 2022. godine.
11. Dana 26. januara 2023. godine, Sud je primio dopis od Privrednog suda u vezi sa zahtevom Suda.

12. Dana 11. marta 2024. godine, sudija Jeton Bytyqi je položio zakletvu pred Predsednicom Republike Kosovo, pri čemu je počeo njegov mandat u Sudu.
13. Dana 24. maja 2024. godine, sudija Jeton Bytyqi je tražio od predsednice Suda svoje izuzeće iz procesa odlučivanja u konkretnom zahtevu.
14. Dana 29. maja 2024. godine, predsednica Suda je donela odluku [Ref. br.: KK294/24] kojom je usvojila zahtev za izuzeće sudije Jetona Bytyqija. Shodno tome, sudija Jeton Bytyqi nije učestvovao u procesu razmatranja i odlučivanja u vezi sa predmetnim zahtevom.
15. Dana 30. maja 2024. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo izveštaj sudije izvestioca i jednoglasno iznelo preporuku Sudu da proglaši zahtev prihvatljivim.
16. Istog dana, Sud je sa sedam (7) glasova za i jednim (1) glasom protiv, odlučio (i) da proglaši zahtev prihvatljivim; (ii) da utvrdi da rešenje [E. Rev. br. 25/20] Vrhovnog suda od 1. avgusta 2022. godine, nije u saglasnosti sa stavom 1. člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava Republike Kosovo u vezi sa stavom 1. člana 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Pregled činjenica u slučaju

17. Iz spisa predmeta, Sud primećuje da su okolnosti konkretnog slučaja povezane sa ugovornim odnosom koji je podnosilac zahteva imao zaključen sa preduzećem "Sharr Beteiligungs GmbH", u vezi sa kupoprodajom starog gvožđa. Osnovni Ugovor je potpisan 13. aprila 2002. godine, ali se zbog promene cena materijala na tržištu, ugovor obnavljao svake treće godine. Zadnji takav ugovor je obnovljen 11. marta 2009. godine.
18. Dana 9. decembra 2010. godine, Društveno preduzeće "SharrCem" je privatizovano i registrovano kao novi pravni subjekt "SharrCem" D.O.O. kod Kosovske agencije za registraciju biznisa (KARB). Na osnovu spisa i navoda koje je dostavio podnosilac zahteva, registrovano preduzeće "SharrCem" D.O.O. je nastavilo da ispunjava ugovorne obaveze koje je imalo prema podnosiocu zahteva.
19. Dana 19. avgusta 2011. godine, preduzeće "SharrCem" D.O.O. je obustavilo kupoprodaju starog gvožđa podnosiocu zahteva i izričito raskinulo ugovorni odnos sa podnosiocem zahteva.
20. Dana 12. februara 2014. godine, podnosilac zahteva je podneo tužbu Osnovnom sudu u Prištini (u daljem tekstu: Osnovni sud) protiv registrovanog preduzeća "Sharr Cem" D.O.O., kojom je tražio: **(i)** da se njegov tužbeni zahtev usvoji kao osnovan; i **(ii)** da mu se shodno članu 124. ZOO-a, isplati naknada štete pričinjene usled neispunjenja ugovorne obaveze od strane tuženog počev od 19. avgusta 2011. godine, pa do dana izrade finansijske ekspertize, sa zakonskom kamatom od dana podnošenja tužbe pa do konačne isplate, kao i da mu se isplate troškovi postupka.
21. U prilog tome tužilac je predložio sudu da se nakon izvođenja dokaza, finansijskog veštačenja utvrdi visina realne štete i izgubljene dobiti.
22. Neutvrđenog datuma, zastupnik tuženog je odgovorom na tužbu tražio da se tužbeni zahtev odbije jer tuženoj strani nedostaje pasivna legitimacija da bude stranka u postupku, pošto je tužba podneta pod pretpostavkom da je tuženi sledbenik preduzeća "Sharr Beteiligungs GmbH". Takođe, u vezi sa pozivanjem podnosioca na član 124.

- ZOO-a kao pravni osnov za naknadu štete, tuženi je tvrdio da je podnosilac zahteva prvo morao da dokaže da preduzeće “Sharr Beteiligungs GmbH”, ima bilo kakvu ugovornu obavezu koju treba da ispuni ili da mu nije garantovano pravo na kupovinu bilo kakvog starog gvožđa.
23. Dana 21. januara 2016. godine, na pripremnom ročištu, podnosilac zahteva je proširio tužbu tako što je uključio i preduzeće “Sharr Beteiligungs GmbH” kao drugotuženog sa kojim je, dana 13. aprila 2002. godine, podnosilac zaključio ugovor.
  24. Dana 12. februara 2016. godine, tuženi “Sharr Cem” D.O.O. je podneskom dostavljenim Osnovnom sudu, osporio preinačenje tužbe iz razloga što je podneta po isteku zakonskog roka i u suprotnosti sa članom 258. ZPP-a jer je takav predlog podnet nakon održavanja pripremnog ročišta.
  25. Dana 17. oktobra 2016. godine, podnosilac zahteva je dostavio Osnovnom sudu podnesak za razjašnjenje proširenja tužbe, u kome je obrazložio da ne stoji prigovor prvotuženog i drugotuženog da je izmena tužbe podneta po isteku zakonskog roka, zbog toga što je podnosilac zahteva na pripremnom ročištu saznao da je drugotuženi i dalje aktivno pravno lice i da je registrovan pri KARB-u, zbog čega bi na osnovu člana 258. stav 4. ZPP-a, Sud morao da dozvoli izmenu tužbe i u slučaju prigovora, ako su ispunjeni uslovi a) da tužilac bez svoje krivice nije mogao ranije da preinači tužbu i b) da tuženi ima mogućnost da učestvuje u raspravi o stvari pokrenutoj izmenjenom tužbom bez odlaganja ročišta.
  26. Dana 18. novembra 2016. godine, na sledećem pripremnom ročištu, podnosilac zahteva je ponovo razjasnio zahtev tražeći, *“...da se sprovede finansijsko veštačenje kako bi se kao dokaz izvela vrednost naknade štete, količina i vrednost materijala koji je izbačen iz proizvodnje od 2009. godine pa do raskida ugovora”*, kao i od raskida ugovora pa do izrade ekspertize. S druge strane, zastupnik prvotuženog “SharrCem” D.O.O. je tražio da se izuzme iz predmeta kao tužena strana jer je sud prihvatio proširenje tužbe, uključujući i preduzeće “Sharr Beteiligungs GmbH”.
  27. Dana 22. decembra 2016. godine, Osnovni sud je na pripremnom ročištu rešenjem [IV. C. br. 453/14]: **(i)** usvojio predlog podnosioca zahteva da se odredi veštak koji bi utvrdio vrednost naknade štete, i **(ii)** odbio predlog “Sharr Cem” D.O.O. da bude izuzet iz ovog parničnog predmeta.
  28. Dana 18. septembra 2017. godine, veštak Sh.M., koga je Osnovni sud izabrao da obavi finansijsko veštačenje, dostavio je ekspertizu u kojoj je utvrdio da je potpisnik i vlasnik “SharrCem” D.O.O. i potpisnik ugovora “Sharr Beteiligungs GmbH” sa podnosiocem zahteva, kao dva posebna pravna lica. Nadalje, veštak koga je odredio sud je zaključio da je “Sharr Cem” D.O.O. nastavio na godinu dana kupoprodaju metala koji je izbačen iz upotrebe prema ugovoru br. 94 od 11. marta 2009. godine, zaključenom između preduzeća “Sharr Beteiligungs GmbH” i podnosioca zahteva. U zaključku, on je izjavio da bi u slučaju da sud utvrdi da je ugovor jednostrano otkazan, bilo potrebno novo veštačenje koje bi bilo mnogo obimnije i skuplje.
  29. Dana 18. februara 2018. godine, Osnovni sud je na glavnoj raspravi, rešenjem [IV. C. br. 453/14], odbio predlog podnosioca zahteva za dopunu veštačenja jer je isti zaključio da je predmet dovoljno razjašnjen ekspertizom i odgovorima veštaka na toj raspravi.
  30. Dana 22. oktobra 2018. godine, Osnovni sud je presudom [IV. EK. C. br. 453/14]: **(i)** odbio tužbeni zahtev podnosioca zahteva podnet protiv prvotuženog “Sharr Cem” D.O.O. zbog nedostatka pasivne legitimacije; **(ii)** odbio tužbeni zahtev podnet protiv

drugotuženog "Sharr Beteiligungs GmbH", zbog nepostojanja pravnog osnova; i (iii) odlučio da svaka strana snosi svoje troškove postupka.

31. U presudi [IV. EK. C. br. 453/14], Osnovni sud je u njenom obrazloženju naveo:

"Tužilac u toku postupka nije uspeo da dokaže da prvotuženi može da bude stranka u ovom postupku, jer je dokazima, izjavama parničnih stranaka i ekspertizom finansijskog veštaka, sud konstatovao i utvrdio da prvotuženom "NewCO Sharr Cem" d.o.o., nedostaje pasivna legitimacija. Ovo potvrđuje činjenica da u trenutku kada su tužilac i drugotuženi zaključili ugovor o prodaji starog gvožđa, prvotuženi "Sharr Cem" d.o.o. još uvek nije bio formiran. Zatim, sud nigde u spisima predmeta nije našao da postoji bilo kakav ugovor o ustupanju, kojim je drugotuženi ustupio potraživanja, ili pak obaveze prvotuženom. Prema Ugovoru o privatizaciji br. 1791/2010 (...) utvrđeno je da od drugotuženog nije preuzeo nikakvu dužnost-obavezu za bilo koji drugi pravni posao".

[...]

"Tužilac takođe nije uspeo da dokaže svoje potraživanje za štetu koja mu je pričinjena radnjama drugotuženog. Iako stoji činjenica da je drugotuženi "Sharr Beteiligungs GmbH" zaključio ugovor o prodaji otpada tužioca, u vreme dok je imao pod komercijalizacijom DP "Sharr Cem", prilikom prodaje tog preduzeća od strane KAP-a, taj ugovor raskinut, odnosno nije bio obavezujući za prvotuženog, jer prvotužena nije imala nikakvu obavezu da isti zadrži na snazi. Iz ugovora se ne primećuje nijedna obaveza da drugotuženi bezuslovno prodaje staro gvožđe tužiocu, u određenom roku, što znači da je to bilo u potpunoj diskreciji drugotuženog, budući da je predmet ugovora bilo staro gvožđe koje je stavljeno van upotrebe."

[...]

"Drugotuženi, "Sharr Beteiligungs GmbH", dok je imao pod komercijalizacijom DP "Sharr Cem", preostali materijal-starog gvožđe je bio pod njegovom upravom, tako da je i zaključen ugovor o prodaji starog gvožđa sa preduzećem "Arta XH" bio obavezujući za njega. Prilikom prodaje preduzeća DP "Sharr Cem" specijalnim spin-ofom, "NewCO Sharr Cem" je preuzeo pod upravu i fabriku i otpad iz proizvodnje, tako da je ugovor koji je zaključen između preduzeća "Sharr Beteiligungs GmbH" i "Arta XH" postao bespredmetan, zbog toga što je njegov predmet bio otpad-starog gvožđe iz proizvodnje, tako kada nestane ili kada se predmet ugovora prenese na drugog subjekta, osim ako subjekt koji je postao vlasnik prihvati potraživanja i obaveze koje proizilaze iz tog predmeta ugovora, sam prihvati novim ugovorom, ili samim ugovorom o prodaji".

"Polazeći od toga, i veštak prilikom izrade ekspertize nije mogao da utvrdi koliki je obim štete koja je pričinjena tužiocu, zbog toga što veštak nije mogao da nađe bilo koji dokaz koji pokazuje da je tužilačka strana imala izgublenu dobit".

"Tužilačka strana se za naknadu štete poziva na član 124. ZOO-a, što je neosnovan zahtev zbog toga što je tužilac, da bi stekao pravo na naknadu štete, prvo morao da dokaže dokazima da je "Sharr Beteiligungs GmbH" dužan da ispuni ugovornu obavezu, dok ugovorom o prodaji preostalog materijala tužiocu nije garantovao pravo na kupovinu bilo kakvog starog gvožđa. (...) Odgovornost za naknadu pričinjene štete utvrđena je članom 154.1 Zakona o obligacionim odnosima, u kome je utvrđeno "Lice koje nanosi štetu drugom dužan je da tu štetu

nadoknadi, osim ukoliko se utvrđuje da je šteta prouzrokovana bez njegove krivice”. (...) S obzirom na to da tužilac nije uspeo da dokaže da je tuženi preduzeo radnje prouzrokovanja štete, sud je došao do zaključka da je tužbeni zahtev neosnovan i odbio je isti u celosti“.

32. Podnosilac zahteva je u zakonskom roku izjavio žalbu Apelacionom sudu protiv presude [IV. C. br. 453/14] Osnovnog suda od 22. oktobra 2018. godine, zbog **a)** povrede odredaba parničnog postupka; **b)** pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja; i **c)** pogrešne primene materijalnog prava i tražio: **(i)** da se njegova žalba usvoji kao osnovana, i **(ii)** da se ukine presuda koja se pobija žalbom i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje.
33. Povodom navoda o **(a)** bitnoj povredi odredaba parničnog postupka, podnosilac zahteva je u žalbi istakao: *“Pobijana presuda ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati iz razloga što je izreka ove presude nerazumljiva i protivrečna sama sebi i nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama..., tako da postoji bitna povreda odredbe iz člana 182.1 i 182.2 podstav (n) u vezi sa članom 2.1 ZPP-a”.* Što se pak tiče navoda o **b)** pogrešno i nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju, podnosilac zahteva je istakao da je: *“Na ročištu za raspravu o ovoj parničnoj stvari od 18.11.2016. godine, punomoćnik tužioca predložio izvođenje dokaza finansijskim veštačenjem, sa obavezom da veštak oceni količinu i vrednost materijala koji je izbačen iz proizvodnje, koji je tužilac imao da primi od prvotuzenog i drugotuzenog, koji je za vreme trajanja ugovornog odnosa tužioca i drugotuzenog i ugovornog odnosa tužioca i prvotuzenog, i nakon njegovog jednostranog raskida od strane prvotuzenog, tuženi davali drugim licima (...), dok je (Osnovni sud) svojim rešenjem od 22.12.2016. godine o izvođenju dokaza veštačenjem, sud, osim ovih obaveza da se utvrdi količina i vrednost materijala koji je dat drugim licima, radi procene izgubljene dobiti tužioca, dodelio veštaku i druge zadatke koji nisu finansijske, već pravne prirode, kao što su: kada je privatizovan i osnovan prvotuzeni, da li je postojao kupoprodajni ugovor između tužioca i prvotuzenog...”.* U tom smislu, podnosilac zahteva je osporio odbijanje predloga od strane Osnovnog suda da se odredi drugo veštačenje radi utvrđivanja vrednosti potencijalne štete za koju je tvrdio da mu je pričinjena ovim sporom, navodeći sledeće: *“...punomoćnik tužioca je podneskom od 22.02.2018. godine, predložio postupajućem sudiji da otkloni ovaj procesni nedostatak, uz obavezom istog veštaka da obavi i ovaj zadatak ili angažovanjem drugog veštaka za izvođenje ovog dokaza, van ročišta (...) međutim postupajući sudija nije postupio u ovom pravcu”.* Što se pak tiče navoda o **(c)** pogrešnoj primeni materijalnog prava, podnosilac zahteva je zaključio da je Osnovni sud pogrešno primenio odredbu člana 154.1 Zakona o obligacionim odnosima, jer se po njemu radi o ugovornoj šteti zbog jednostranog raskida ugovora, a ne o deliktnoj šteti za koju je potrebna krivica onoga ko ju je prouzrokovao.
34. U zakonskom roku, zastupnik tuženog je dostavio odgovor na žalbu, sa predlogom da Apelacioni sud odbije žalbu i da u celosti potvrdi presudu [IV. C. br. 453/14] Osnovnog suda od 22. oktobra 2018. godine.
35. Dana 4. avgusta 2020. godine, Apelacioni sud je presudom [Ae. br. 306/2018] odbio, kao neosnovanu, žalbu podnosioca zahteva i potvrdio u celosti presudu [IV. EK. C. br. 453/2015] Osnovnog suda od 22. oktobra 2018. godine.
36. U obrazloženju presude [Ae. br. 306/2018], Apelacioni sud je zaključio sledeće:
- “Prvostepeni sud je nakon izvođenja dokaza utvrdio da tokom postupka tužilac nije uspeo da dokaže da prvotuzeni može da bude stranka u ovom postupku jer je dokazima, izjavama parničnih stranaka i ekspertizom finansijskog veštaka*

utvrđeno da prvotuženom "New CO Sharr Cem" d.o.o. nedostaje pasivna legitimacija. Ovo se potvrđuje činjenicom da u vreme kada su tužilac i drugotuženi zaključili ugovor o prodaji starog gvožđa, prvotuženi "Sharr Cem" d.o.o. još uvek nije bio formiran. Da prvotuženi "Sharr Cem" d.o.o., nema pasivnu legitimaciju u ovom predmetu, potvrđuje i činjenica da je drugotuženi "Sharr Beteiligungs GmbH" još uvek aktivan jer je aktivi poreski obveznik kod PUK-a. Iako su oba ova preduzeća u vlasništvu istog stranog pravnog lica, ista ipak nemaju nikakvog uticaja na njihov poseban pravni subjektivitet".

[...]

"Apelacioni sud, kao drugostepeni sud, uvažava pravnu ocenu prvostepenog suda kao pravilnu i zakonitu (...) ocenjuje da je prvostepeni sud potpuno utvrdio činjenično stanje, pravilno primenio odredbe parničnog postupka i materijalno pravo kada je utvrdio da je tužbeni zahtev tužioca neosnovan".

"Neosnovani su navodi u žalbi da je pobijana presuda doneta uz bitnu povredu odredbe iz člana 182. st. 2 tačka n) Zakona o parničnom postupku, da presuda ima nedostataka, da je izreka presude nerazumljiva i protivrečna sama sebi i da nema razloga o odlučnim činjenicama. Po oceni ovog suda, prvostepeni sud je dao dovoljne i ubedljive razloge kada je odbio tužbeni zahtev tužioca i zasnovao svoju odluku na izvedenim dokazima...".

"Takođe, ne stoje navodi tuženog u žalbi da je pobijana presuda doneta na osnovu pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja jer iz izvedenih dokaza proizilazi da je prvostepeni sud pravilno utvrdio činjenice koje se odnose na postojanje odnosno nepostojanje duga tuženog i da ne postoji nijedan valjani pravni osnov po kojem je nastala bilo kakva obaveza tuženog u odnosu na tužioca".

"Prema članu 319.1 ZPP-a, tužilac je imao za obavezu da dokaže činjenice na kojima zasniva svoja potraživanja i navode, ali on nije pružio sudu ubedljive dokaze da postoji odgovornost tuženog za nastale obaveze".

37. Dana 28. avgusta 2020. godine, podnosilac zahteva je podneo reviziju Vrhovnom sudu zbog: **a)** bitne povrede odredaba parničnog postupka predviđenih u članu 182. stav 2. ZPP-a od strane drugostepenog suda; **b)** bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 182. stav 2. podstav n) i člana 2.1 ZPP-a od strane prvostepenog suda; i **c)** pogrešne primene materijalnog prava od strane oba suda i tražio od Vrhovnog suda: **(i)** da uvaži reviziju kao osnovanu, **(ii)** da ukine presudu [Ae. br. 306/2018] Apelacionog suda od 4. avgusta 2020. godine i presudu [IV. C. br. 453/2014] Osnovnog suda od 22. oktobra 2018. godine; i **(iii)** da vrati predmet prvostepenom sudu na ponovno suđenje.
38. Neutvrđenog datuma, tužena strana je dostavila odgovor na reviziju i tražila da se revizija koju je podneo podnosilac zahteva odbaci kao nedozvoljena i da se prvostepena i drugostepena presuda potvrde.
39. Dana 1. avgusta 2022. godine, Vrhovni sud je rešenjem [E. Re. br. 75/20] odbacio, kao nedozvoljenu, reviziju koju je podneo podnosilac zahteva, sa sledećim obrazloženjem:

"Članom 508. ZPP-a je utvrđeno da: "Revizija u trgovinskim sporovima nije dozvoljena ukoliko vrednost predmeta spora u napadnutom delu pravosnažne presude ne prelazi 10.000 €."

“Članom 30. stav 1. ZPP-a je utvrđeno: “Tužilac ima dužnost da u imovinsko-pravnim sporovima, u tužbi utvrdi vrednost predmeta spora...””.

“Tumačenjem ovih zakonskih odredbi, Vrhovni sud je došao do zaključka da revizija protiv presude Ac. br. 306/18 od 04.08.2020. godine nije dozvoljena iz razloga što navedene odredbe upućuju na to da je dozvoljenost revizije uslovljena vrednošću spora koja mora biti veća od 10.000 evra (...) U ovom slučaju vrednost spora pobijanog revizijom nije veća od 10.000 evra, odnosno tužilačka strana nije tužbom utvrdila vrednost spora, a ako se pozovemo na sudsku taksu za tužbu u visini od 15 evra, koju je platila tužilačka strana, ne prelazi vrednost spora preko 10.000 evra, na osnovu administrativnih uputstava o ujednačavanju sudskih taksi, a takođe priroda spora ne predstavlja izuzetak za dozvoljenost revizije (izuzeci bez obzira na vrednost), stoga je u ovom slučaju zbog vrednosti spora revizija nedozvoljena”.

Navodi podnosioca zahteva

40. Podnosilac zahteva navodi da je Vrhovni sud rešenjem [E. Rev. 75/20] od 1. avgusta, povredio njegovo pravo na “pristup sudu”, koje je zagarantovano članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6. (Pravo na pravično suđenje) EKLJP.
41. Povodom navoda o povredi člana 31, podnosilac zahteva tvrdi da ukoliko je pravno sredstvo predviđeno i domaći sud obije da ispita meritum predmeta, to dovodi do povrede prava na “pristup sudu” zagarantovanog članom 31. Ustava i članom 6. EKLJP, zbog čega isti navodi: “...u konkretnom slučaju, pravno sredstvo je bilo na raspolaganju podnosiocu prema važećem zakonodavstvu i Vrhovni sud je prekršio pristup sudu time što je odbacio reviziju u suprotnosti sa zakonom, jer je članom 211. ZPP-a utvrđeno da “Protiv presude drugostepenog suda, stranke mogu da podnesu reviziju u roku od trideset (30) dana od dana kada im je uručena presuda”. Prema tome, pravo na reviziju protiv drugostepene presude, u ovom slučaju Apelacionog suda je zagarantovano zakonom”.
42. Na osnovu napred navedenog, podnosilac zahteva zaključuje da se revizija može odbaciti samo ako vrednost spora ne prelazi iznos od 3.000 €, a u komercijalnim sporovima ako ne prelazi iznos od 10.000 €, ali u konkretnom slučaju iznos vrednosti spora nije utvrđen, i iz tog razloga se ista ne može ni odbaciti. S tim u vezi, podnosilac zahteva navodi: “Pored toga, prema odredbi člana 36. ZPP-a, “Ukoliko tužitelj nije uopšte pomenuo vrednost predmeta spora u tužbi podnetoj sudu, ili ukoliko je on predstavio veoma visoku ili mnogo nižu vrednost nego što je ona stvarno, onda sud prema službenoj dužnosti ili prema prigovoru optužene stranke, najkasnije na pripremnom ročištu, ako ono nije održano, onda na ročištu za glavnu raspravu pravnog pitanja (...) će odrediti, odnosno će verifikovati tačnost vrednosti date tužbi od stranke tuženika”. Prema tome, jasno je da je po zakonu, u slučaju da tužilac nije utvrdio vrednost spora prema članu 30. ZPP-a, dužnost suda da “ex officio” utvrdi tu vrednost. Takođe, u ZPP-u nije utvrđeno da revizija nije dozvoljena u sporovima bez utvrđene vrednosti”.
43. S tim u vezi, podnosilac zahteva ističe da je predložio da se iznos vrednosti spora utvrdi dopunom finansijske ekspertize, ali da taj predlog nije usvojen od strane Osnovnog suda i naglašava da je kao rezultat toga: “...Osnovni sud odbio ovaj predlog sa obrazloženjem da je ovo pitanje navodno dovoljno razjašnjeno ovom ekspertizom, tako da su visina i vrednost ovog tužbenog zahteva ostale neutvrđene, i to propustom prvostepenog suda, iz razloga što je prema odredbi člana 36. ZPP-a, u slučaju da

tužilac nije utvrdio vrednost spora prema članu 30. ZPP-a, tada dužnost suda da istu utvrdi "ex officio".

44. Na kraju, podnosilac zahteva naglašava da iznos od 15 € koji je platio na ime sudske takse ne može da služi kao razlog za utvrđivanje vrednosti spora jer je ista plaćena za spor u kome iznos nije bio utvrđen u trenutku podnošenja tužbe, već je traženo da takvu radnju preduzme Osnovni sud.

Relevantne ustavne i zakonske odredbe

USTAV REPUBLIKE KOSOVO

Član 31.

[Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

1. *"Svakom se garantuje jednaka zaštita prava pred sudom, ostalim državnim organima i nosiocima javnih.*
2. *Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ili za bilo koje krivično gonjenje koje je pokrenuto protiv njega/nje, u razumnom roku, od strane nezavisnog i nepristrasnog, zakonom ustanovljenog, suda".*
[...]

EVROPSKA KONVENCIJA O LJUDSKIM PRAVIMA

Član 6.1

(Pravo na pravično suđenje)

1. *"Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ..., ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom".*
[...]

Relevantne zakonske odredbe

ZAKON br. 03/L-006 O PARNIČNOM POSTUPKU

4. Utvrđivanje vrednosti predmeta spora

Član 30.

(bez naslova)

"30.1 Tužilac ima dužnost da u imovinsko – pravnim sporovima, u tužbi utvrdi vrednost predmeta spora. Kao vrednost predmeta spora se ima u vidu sama vrednost glavnog zahteva.

30.2 Kamate, troškovi postupka, ugovoreni penaliteti i ostali zahtevi se ne uzimaju u obzir ukoliko ne predstavljaju glavni zahtev".

Član 36.

(bez naslova)

"Ukoliko tužitelj nije uopšte pomenuo vrednost predmeta spora u tužbi podnetoj sudu, ili ukoliko je on predstavio veoma visoku ili mnogo nižu vrednost nego što

je ona stvarno, onda sud prema službenoj dužnosti ili prema (prapsimit), optužene stranke, najkasnije na pripremnom ročištu, ako ono nije održano, onda na ročištu za glavnu raspravu pravnog pitanja, ali pre nego što počne razmatranje glavnog pitanja, brzo i na prikladan način će odrediti, odnosno će verifikovati tačnost vrednosti date tužbi od stranke tuženika. U ovakvim slučajevima sud odlučuje rešenjem protiv kojeg se ne dozvoljava žalba”.

REVIZIJA

Član 211.1

“Protiv presude drugostepenog suda, stranke mogu da podnesu reviziju u roku od trideset (30) dana od dana kada im je uručena presuda”.

[...]

POGLAVLJE XXX

POSTUPAK U TRGOVINSKIM SPOROVIMA

[...]

Član 508.

(bez naslova)

“Revizija u trgovinskim sporovima nije dozvoljena ukoliko vrednost predmeta spora u napadnutom delu pravosnažne presude ne prelazi 10.000 €”.

ZAKON BR. 04/L-118 O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA BR. 03/L-006 O PARNIČNOM POSTUPKU

Član 11.

(bez naslova)

“Član 218. bazičnog zakona preformuliše se tekstom koji glasi:

Član 218.

1. Revizija koja je podneta po isteku roka, nedozvoljena ili nepotpuna, prvostepeni sud odbacuje rešenjem bez održavanja sudske rasprave.
2. Revizija je nedozvoljena ako:
  - a) podnese lice koje nije ovlašćeno za podnošenje revizije;
  - b) ako reviziju podnese lice koje je povuklo reviziju;
  - c) ako lice koje podnese reviziju nema neki interes za njeno podnošenje;
  - d) ako je revizija podneta protiv presude, protiv koje prema zakonu ne može da se podnese”.

Ocena prihvatljivosti zahteva

45. Sud najpre razmatra da li je zahtev ispunio uslove prihvatljivosti, koji su utvrđeni Ustavom, predviđeni Zakonom i dalje precizirani Poslovníkom o radu.
46. U tom smislu, Sud se poziva na stavove 1. i 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, kojima je utvrđeno:

“1. Ustavni sud odlučuje samo u slučajevima koje su ovlašćene strane podnele sudu na zakonit način.

[...]

7. Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisanim zakonom”.

47. Sud se takođe poziva i na stav 4. člana 21. [Opšta načela] Ustava, koji propisuje: “Ustavom utvrđena prava i osnovne slobode važe i za pravna lica, onoliko koliko su izvodljiva”.
48. U tom smislu, Sud primećuje da podnosilac zahteva ima pravo da podnese ustavnu žalbu pozivajući se na navodne povrede njegovih osnovnih prava i sloboda, koja važe i za pojedince i za pravna lica (vidi slučaj Ustavnog suda br. KI41/09, podnosilac zahteva: *Univerzitet AAB-RIINVEST L.L.C.*, rešenje o neprihvatljivosti od 3. februara 2010. godine, stav 14).
49. Sud u nastavku razmatra da li je podnosilac zahteva ispunio uslove prihvatljivosti koji su dalje propisani Zakonom, odnosno članovima 47, 48. i 49. Zakona, kojima je utvrđeno:

Član 47.
[Individualni zahtevi]

*“1. Svaka osoba ima pravo da od Ustavnog suda zatraži pravnu zaštitu ukoliko smatra da njena Ustavom zagarantovana prava i slobode krši neki javni organ.
2. Osoba može da podnese pomenuti podnesak samo nakon što su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva”.*

Član 48.
[Tačnost podneska]

“Podnosilac podneska je dužan da jasno naglasi to koja prava i slobode su mu povređena i koji je konkretan akt javnog organa koji podnosilac želi da ospori”.

Član 49.
[Rokovi]

“Podnesak se podnosi u roku od 4 meseci. Rok počinje od dana kada je podnosilac primio sudsku odluku. U svim ostalim slučajevima, rok počinje na dan javnog objavljivanja odluke ili akta...”.

50. Što se tiče ispunjenja gore navedenih uslova, Sud ocenjuje da je podnosilac zahteva: i. ovlašćena strana, u smislu člana 113.7 Ustava; ii. da osporava ustavnost rešenja [E. Rev. 75/20] Vrhovnog suda od 1. avgusta 2022. godine; iii. da je iscrpeo sva pravna sredstva na raspolaganju, u smislu člana 113.7 Ustava i člana 47.2 Zakona; iv. da je jasno naglasio prava zagarantovana Ustavom za koja tvrdi da su mu navodno povređena, u skladu sa zahtevima iz člana 48. Zakona; i v. da je podneo svoj zahtev u zakonskom roku od 4 (četiri) meseca, kako je utvrđeno članom 49. Zakona.
51. Međutim, pored toga, Sud razmatra da li je podnosilac zahteva ispunio uslove prihvatljivosti propisane u pravilu 34. [Kriterijum o prihvatljivosti], odnosno odredbama (1) (d) i (2) pravila 34. Poslovnika, koje propisuju:

(1) “Sud može smatrati zahtev prihvatljivim:
(...)

(d) ako zahtev tačno razjašnjava i, adekvatno iznosi činjenice i navode da su prava ili odredbe ustava povređene.

(2) Sud može smatrati zahtev neprihvatljivim, ako je zahtev očigledno neosnovan, jer podnosilac nije dovoljno dokazao i potkrepio tvrdnju”.

52. Sud smatra da zahtev pokreće ozbiljne ustavne obrazložene navode *prima facie* i nije očigledno neosnovan u smislu pravila 34 (2) Poslovnika. Shodno tome, Sud ocenjuje da zahtev podnosioca ispunjava uslove za ocenu merituma.

Meritum zahteva

53. U kontekstu ocene prihvatljivosti zahteva, odnosno pri oceni da li je zahtev očigledno neosnovan na ustavnim osnovama, Sud će najpre podsetiti na suštinu slučaja, kao i na relevantne navode podnosioca zahteva, pri čijoj oceni će Sud primeniti standarde sudske prakse ESLJP-a, u skladu sa kojom je on, na osnovu člana 53. [Tumačenje odredbi ljudskih prava] Ustava, dužan da tumači osnovna prava i slobode zagarantovane Ustavom.
54. Na samom početku Sud podseća da se suština sudskog spora pred redovnim sudovima odnosila na neispunjenje ugovornih obaveza od strane preduzeća “Sharr Beteiligungs GmbH”, prema podnosiocu zahteva. Konkretnije, podnosilac zahteva je zaključio osnovni ugovor sa preduzećem “Sharr Beteiligungs GmbH”, dana 13. aprila 2002. godine, u kome su strane definisale svoja prava i obaveze. Shodno tom ugovoru preduzeće “Sharr Beteiligungs GmbH” se obavezalo da će isključivo podnosiocu zahteva prodavati staro gvožđe, dok se podnosilac obavezao da će svo staro gvožđe kupovati od preduzeća “Sharr Beteiligungs GmbH”. Dana 9. decembra 2010. godine, preduzeće “Sharr Beteiligungs GmbH” je privatizovano i tom prilikom je registrovano kao novo pravno lice, preduzeće “SharrCem” D.O.O. Međutim, i pored te činjenice, prema spisima predmeta i navodima podnosioca zahteva, novoregistrovano preduzeće “SharrCem” D.O.O., nastavlja da ispunjava ugovorne obaveze iz ugovora sve do 19. avgusta 2011. godine, kada ono jednostrano raskida ugovor sa podnosiocem zahteva.
55. Podnosilac zahteva je pokrenuo sudski postupak pred Osnovnim sudom zbog jednostranog prestanka ispunjavanja ugovorne obaveze, tako što je podneo tužbeni zahtev u kojem nije precizirao vrednost spora, već je pred nadležnim sudom, tražio da mu se shodno članu 124. ZOO-a, isplati naknada štete pričinjene usled neispunjenja ugovorne obaveze od strane tuženog od 19. avgusta 2011. godine pa do dana izrade finansijske ekspertize, sa zakonskom kamatom od dana podnošenja tužbe pa do konačne isplate, kao i da mu se isplate troškovi postupka. Podnosilac zahteva je takođe tražio da se visina štete utvrdi dokazima i finansijskim veštačenjem od strane veštaka finansijske struke. Isti zahtev, odnosno da se vrednost štete utvrdi dokazima i finansijskim veštačenjem od strane finansijskog veštaka, podnosilac zahteva je izneo i u proširenom tužbenom zahtevu, kao i tokom sudske rasprave koja je održana 18. novembra 2016. godine.
56. Tužbeni zahtev podnosioca zahteva u celini je odbijen od strane Osnovnog suda. Protiv presude Osnovnog suda, podnosilac zahteva je podneo žalbu Apelacionom sudu upravo osporavajući nalaze Osnovnog suda uključujući i činjenicu da Osnovni sud, nije odredio vrednost spora iako je to, prema navodima podnosioca zahteva, bila njegova obaveza. Apelacioni sud je žalbu podnosioca zahteva odbio kao neosnovanu. Imajući to u vidu, podnosilac zahteva je podneo zahtev za reviziju, koji je Vrhovni sud odbio iz proceduralnih razloga, zaključujući da tužbeni zahtev podnosioca ne prelazi vrednost od 10.000 €.

57. Vrhovni sud je zahtev za reviziju podnosioca zahteva odbio iz proceduralnih razloga, što je navelo podnosioca da podnese zahtev Sudu navodeći da je ovim rešenjem Vrhovnog suda povređeno njegovo pravo "na pristup sudu" zagantovano članom 31. Ustava i članom 6. EKLJP. Konkretnije, podnosilac zahteva je istakao da je on koristio pravno sredstvo koje je njemu bilo na raspolaganju prema važećem zakonodavstvu, te da je Vrhovni sud prekršio pristup sudu time što je odbacio reviziju u suprotnosti sa zakonom, jer je članom 211. ZPP-a utvrđeno da, "*Protiv presude drugostepenog suda, stranke mogu da podnesu reviziju u roku od trideset (30) dana od dana kada im je uručena presuda*". Prema tome, pravo na reviziju protiv drugostepene presude, u ovom slučaju Apelacionog suda je zagantovano zakonom.
58. Na osnovu napred navedenog, podnosilac zahteva naglašava da se revizija može odbaciti samo ako vrednost spora ne prelazi iznos od 3.000 €, a u komercijalnim sporovima ako ne prelazi iznos od 10.000 €, ali u konkretnom slučaju iznos vrednosti spora nije utvrđen, i iz tog razloga se ista ne može ni odbaciti. S tim u vezi, podnosilac zahteva navodi: "*Pored toga, prema odredbi člana 36. ZPP-a, "Ukoliko tužitelj nije uopšte pomenio vrednost predmeta spora u tužbi podnetoj sudu, ili ukoliko je on predstavio veoma visoku ili mnogo nižu vrednost nego što je ona stvarno, onda sud prema službenoj dužnosti ili prema prigovoru optužene stranke, najkasnije na pripremnom ročištu, ako ono nije održano, onda na ročištu za glavnu raspravu pravnog pitanja (...) će odrediti, odnosno će verifikovati tačnost vrednosti date tužbi od stranke tuženika*". Prema tome, jasno je da je po zakonu, u slučaju da tužilac nije utvrdio vrednost spora prema članu 30. ZPP-a, dužnost suda da "*ex officio*" utvrdi tu vrednost. Takođe, podnosilac zahteva navodi da u ZPP-u nije utvrđeno da revizija nije dozvoljena u sporovima bez utvrđene vrednosti.
59. S tim u vezi, podnosilac zahteva ističe da je predložio da se iznos vrednosti spora utvrdi dopunom finansijske ekspertize, ali da taj predlog nije usvojen kako od strane Osnovnog suda, tako ni od strane Apelacionog suda, iako je to, između ostalog, bio i njegov žalbeni zahtev.
60. Dakle, pre nego što analizira navode podnosioca zahteva, Sud napominje da se on u ovom zahtevu neće baviti ugovornim odnosom koji je podnosilac zahteva imao sa tuženim, kao ni pravnim legitimitetom stranaka u redovnom sudskom postupku, već će se isključivo fokusirati na pitanje moguće povrede člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP, u kontekstu povrede prava na pristup sudu, odnosno da li su proceduralni propusti redovnih sudova doveli do situacije da zahtev za reviziju podnosioca zahteva bude odbaćen od strane Vrhovnog suda iz razloga što je prilikom odlučivanja o dopuštenosti revizije zauzeo formalistički pristup, ne uzimajući u obzir moguće proceduralne propuste nižestepenih sudova.
61. Konkretna predmet koji Sud razmatra se odnosi na način na koji su postojeći uslovi *ratione valoris* delovali u predmetu podnosioca zahteva. Konkretno, slučaj se odnosi na pitanje da li je Vrhovni sud, u posebnim okolnostima predmeta, proglašivši reviziju podnosioca zahteva nedopuštenom, primenio preterani formalizam i nesrazmerno uticao na njegovu mogućnost da presudi o suštini predmeta u njegovom imovinskom sporu, kako je inače zagantovano zakonskim propisima. U kontekstu navedenog, Sud će sagledati da li je delovanje nižestepenih sudova i njihovo preduzimanje/ne preduzimanje proceduralnih radnji dovelo do ograničavanja pristupa višem sudu.
62. Pri sprovođenju te analize, Sud će najpre navesti sudsku praksu Suda, kao i praksu ESLJP-a koja se odnosi na ograničenja pristupa sudu, uključujući sudsku praksu koja se odnosi na ograničenja pristupa višim sudovima. Zatim će analizirati sudsku praksu koja se odnosi na pitanje *ratione valoris* ograničenja pristupa višim sudovima te posebna pitanja srazmernosti koja se otvaraju u ovom predmetu, odnosno ko bi

trebalo da snosi štetne posledice grešaka počinjenih tokom postupka i pitanje postojanja preteranog formalizma.

63. Dakle, Sud treba da utvrdi da li je propust Osnovnog suda da postupi shodno članu 36. ZPP-a i odredi vrednost spora, doveo do situacije da Vrhovni sud odbije njegov zahtev za reviziju iz čisto formalnog razloga, a da pri tome nije sagledao suštinu njegovih žalbenih navoda.
64. Imajući to u vidu, Sud najpre ističe da pitanje odbijanja ili ne dozvoljavanja revizije zbog toga što ista ne dostiže zakonom utvrđenu vrednost spada u okvire načela ili prava na pristup sudu, zagaranatovanog članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP (vidi slučaj Suda KI96/22, podnosilac *Naser Husaj i Uliks Husaj*, rešenje o neprihvatljivosti od 29. avgusta 2023. godine, stav 49). Shodno tome, uskraćivanje prava na pristup sudu može imati za posledicu i uskraćivanje delotvornog pravnog sredstva i sudske zaštite prava, za koja podnosilac zahteva tvrdi da su mu povređena proizvoljnim zaključkom Vrhovnog suda koji se odnosi na procenu vrednosti predmeta spora, kao preduslova za ocenu osnovanosti predmeta (vidi slučaj Suda [KI143/21](#), podnosilac *Avdyl Bajgora*, presuda od 25. novembra 2021. godine, stav 60).
65. Sledom navedenog, Sud se poziva na zaključak Vrhovnog suda da je revizija podnosioca zahteva nedozvoljena, iz razloga što je "Članom 508. ZPP-a utvrđeno da: "Revizija u trgovinskim sporovima nije dozvoljena ukoliko vrednost predmeta spora u napadnutom delu pravosnažne presude ne prelazi 10.000 €", gde je "Članom 30. stav 1. ZPP-a je utvrđeno: "Tužilac ima dužnost da u imovinsko-pravnim sporovima, u tužbi utvrdi vrednost predmeta spora...".
66. S obzirom na navedeno, okolnosti konkretnog slučaja odnose se na to da li je Vrhovni sud, time što je proglasio da je "revizija nedozvoljena" iz čisto pravnih/procesnih pitanja, nesrazmerno uticao na mogućnosti podnosioca zahteva da od Vrhovnog suda dobije meritornu odluku u svom predmetu (vidi slučaj Suda KI96/22, podnosilac *Naser Husaj i Uliks Husaj*, citiran iznad, stav 50).
67. Sud je, na osnovu svoje sudske prakse i sudske prakse ESLJP-a, u principu, naglasio da pravo na pristup sudu mora da bude "praktično i delotvorno" a ne "teorijsko ili iluzorno" (vidi, između ostalog, slučajeve Suda [KI20/21](#), podnosilac *Violeta Todorović*, presuda od 13. aprila 2021. godine, stav 43 i [KI224/19](#), podnosilac *Islam Krasniqi*, presuda od 10. decembra 2020. godine, stav 39; vidi i predmet ESLJP-a [Lupeni Grkokatolička parohija protiv Rumunije \[VV\]](#), br. 76943/11, presuda od 29. novembra 2016. godine, stav 84). Prema sudskoj praksi Suda i sudskoj praksi ESLJP-a, ovo pravo nije apsolutno, već može podlegati ograničenjima koja ne smeju smanjiti pristup sudu na takav način ili u takvoj meri da se narušava sama suština tog prava. Takva ograničenja neće biti opravdana ako se njima ne teži legitimnom cilju ili ako ne postoji razuman odnos srazmernosti između sredstava koja su primenjena i cilja koji se nastoji ostvariti (vidi slučajeve Suda KI96/22, podnosilac *Naser Husaj i Uliks Husaj*, citiran iznad, stav 51; KI20/21, podnositeljka *Violeta Todorović*, citiran iznad, stav 45; i [KI54/21](#), podnosilac *Kamber Hoxha*, presuda od 4. novembra 2021. godine, stavovi 63-64; vidi takođe i predmete ESLJP-a: [Sotiris i Nikos Koutras ATTEE protiv Grčke](#), br. 39442/98, presuda od 16. novembra 2000. godine, stav 15; [Běleš i drugi protiv Češke Republike](#), br. 47273/99, presuda od 12. novembra 2002. godine, stav 61; i [Lupeni Grkokatolička parohija protiv Rumunije](#), citiran iznad, stav 89).

I. Opšta načela o pristupu višim sudovima i ograničenja racione valoris u tom pogledu

68. Sud podseća da član 6. EKLJP ne prisiljava države ugovornice da uspostave žalbene ili kasacione sudove. Ipak, tamo gde takvi sudovi postoje, neophodno je pridržavati se garancija iz člana 6. EKLJP, te shodno tome strankama u sporu garantovati učinkovito pravo pristupa sudovima radi odlučivanja o njihovim "građanskim pravima i obavezama" (vidi [Andrejeva protiv Latvije](#), br. 55707/00, presuda od 18. februara 2009. godine, stav 97, vidi takođe [Levages Prestations Services protiv Francuske](#), br. 21920/93, presuda od 23. oktobra 1996. godine, stav 44, i [Brualla Gómez de la Torre protiv Španije](#), br. 26737/95, presuda od 19. decembra 1997. godine, stav 37).
69. Međutim, nije zadatak Suda da izgradi svoj stav o tome da li su politike koje su odabrale ugovorne stranke, kojima se određuju ograničenja pristupa sudu, prikladne ili ne; njegov je zadatak ograničen samo na određivanje jesu li njihovi odabiri u tom području proizveli posledice koje su u skladu sa EKLJP. Slično tome, uloga Suda nije rešavanje sporova o tumačenju domaćega prava kojim se reguliše taj pristup, već utvrđivanje jesu li efekti takvog tumačenja u skladu sa EKLJP (vidi, predmete ESLJP-a [Platakou protiv Grčke](#), br. 38460/97, presuda od 1. januara 2001. godine, stavovi 37-39; [Yagtzilar i drugi protiv Grčke](#), br. 41727/98, presuda od 6. decembra 2001. godine, stav 25, i [Bulfracht Ltd protiv Hrvatske](#), br. 53261/08, presuda od 21. juna 2011. godine, stav 35).
70. U tom smislu valja ponoviti da način na koji se član 6. stav 1. primenjuje na žalbene ili kasacione sudove zavisi o posebnim značajem konkretnog postupka te treba uzeti u obzir postupak vođen u domaćem pravnom poretku u celini i ulogu kasacionog suda u njemu; uslovi dopuštenosti revizije mogu biti stroži od onih za redovnu žalbu (vidi gore citirani predmet [Levages Prestations Services](#), stav 45; gore citirani predmet [Brualla Gómez de la Torre](#), stav 37; i [Kozlica protiv Hrvatske](#), br. 29182/03, presuda od 2. novembra 2006. godine, stav 32; vidi, takođe, predmet [Shamoyan protiv Armenije](#), br. 18499/08, presuda od 7. jula 2015. godine, stav 29).
71. Sud je dalje prepoznao da je primena zakonskog praga *ratione valoris* za žalbe Vrhovnom sudu legitimna i razumna proceduralna pretpostavka s obzirom na samu bit uloge Vrhovnog suda da se bavi samo pitanjima od posebnog značaja (vidi, ESLJP, [Brualla Gómez de la Torre](#), stav 36; predmet [Kozlica](#), stav 33; gore citirani predmet [Bulfracht LTD](#), stav 34, [Dobrić protiv Srbije](#), br. 2611/07 i 15276/07, presuda od 21. juna 2011. godine, stav 54; i [Jovanović protiv Srbije](#), br. 32299/08, presuda od 2. oktobra 2012. godine, stav 48).
72. Štaviše, kada je rešavao pitanja o tome jesu li postupci pred žalbenim ili kasacionim sudovima bili u skladu sa zahtevima člana 6. stav 1, Sud je u obzir uzimao meru u kojoj je predmet ispitan pred nižestepenim sudovima, (ne)postojanje pitanja koja se odnose na pravičnost postupaka koji su se vodili pred nižestepenim sudovima te prirodu uloge dotičnog suda (vidi, za relevantnih razmatranja, gore citirani predmet [Levages Prestations Services](#), stavovi 45-49; gore citirani predmet [Brualla Gómez de la Torre](#), stavovi 37-39; [Sotiris i Nikos Koutras ATTEE protiv Grčke](#), br. 39442/98, odluka od 19. decembra 1998. godine, stav 22; i [Nakov protiv Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije](#), br. 68286/01, odluka od 24. oktobra 2002. godine).
73. Sledom navedenog, Sud se poziva takođe na predmet Velikog veća ESLJP-a u predmetu [Zubac protiv Hrvatske](#) [br. 40160/12, presuda od 5. aprila 2018. godine], u kojem je u vezi sa pitanjem dozvoljenosti revizije, a koje se odnosi na prag zakonom utvrđene vrednosti, u principu, ponovio sledeće: "Način na koji se član 6. stav 1. [EKLJP] primenjuje na apelacione i kasacione sudove zavisi od posebnih odlika postupka pred tim sudovima. Uslovi prihvatljivosti revizije mogu biti stroži nego kada je reč o redovnoj žalbi" (vidi stav 82 presude i tu korišćene reference, kao što je predmet [Kozlica protiv Hrvatske](#), br. 29182/03, presuda od 2. novembra 2006.

- godine, stav 32). U nastavku, ESLJP je u istom predmetu naglasio: “*Primena zakonskog praga **ratione valoris** za reviziju Vrhovnom sudu je legitimna i razumna procesna pretpostavka s obzirom na to da se sud bavi samo pitanjima od posebnog značaja* (vidi stav 83 presude u predmetu *Zubac protiv Hrvatske* i reference korišćene u tom predmetu, između ostalog, predmet *Jovanović protiv Srbije*, br. 32299/08, presuda od 2. oktobra 2012. godine, stav 48; takođe, vidi i slučaj Suda KI96/22, podnosilac *Naser Husaj i Uliks Husaj*, citiran iznad, stav 52).
74. U tom smislu, ESLJP je takođe u predmetu *Zubac protiv Hrvatske*, a u odnosu na primenu zakonskih **ratione valoris** ograničenja pristupa višim sudovima, razvio test koji se sastoji od tri koraka, kojim bi trebalo ispitati i oceniti: (i) predvidljivost ograničenja; (ii) pitanje da li podnosilac zahteva ili država treba da snosi štetne posledice grešaka učinjenih tokom postupka; i (iii) pitanje “prekomernog formalizma” u primeni ograničenja (vidi stavove 80-86 presude u predmetu *Zubac protiv Hrvatske* i reference korišćene u toj presudi; vidi, takođe, slučaj Suda KI96/22, podnosilac *Naser Husaj i Uliks Husaj*, citiran iznad, stav 53).
75. Što se tiče prvog, ESLJP je precizirao (i) da je pitanje pravnog sredstva u ovom predmetu bilo predvidljivo sa stanovišta stranaka u parnici. U tom smislu, ESLJP je dopunio (ii) da je pretpostavka da je ograničenje pristupa predvidljivo ispunjena ako postoji koherentna sudska praksa i (iii) dosledna primena te prakse, a u nastavku je takođe ocenio (iv) da uzima u obzir dostupnost merodavne sudske prakse podnosiocu zahteva i (v) činjenicu da li istog zastupa kvalifikovani advokat (vidi stavove 87-89 presude u predmetu *Zubac protiv Hrvatske*; vidi, takođe, slučaj Suda KI96/22, podnosilac *Naser Husaj i Uliks Husaj*, citiran iznad, stav 54).
76. U vezi sa drugim, ESLJP je naglasio da se mora utvrditi da li je podnosilac bio zastupan tokom postupaka, kao i da li je pokazao potrebnu revnost u preduzimanju relevantnih procesnih radnji, nastavljajući sa utvrđivanjem toga da li su greške mogle biti izbegnute od samog početka i da li se greške uglavnom mogu pripisati podnosiocu ili nadležnim vlastima (vidi stavove 90-95 presude u predmetu *Zubac protiv Hrvatske*, vidi takođe i slučaj Suda KI96/22, podnosilac *Naser Husaj i Uliks Husaj*, citiran iznad, stav 55).
77. U vezi sa trećim, odnosno pitanjem prekomernog formalizma, ESLJP je naglasio da prekomerni formalizam od strane sudova može biti u suprotnosti sa pravom na pristup sudu. U tom smislu, ESLJP je posebno naglasio, “*međutim, smatra se da je pravo na pristup sudu narušeno kada pravila prestanu da služe ciljevima pravne sigurnosti i pravilnog delovanja pravosudnog sistema i stvaraju neku vrstu prepreke koja sprečava odlučivanje o osnovanosti predmeta parnične stranke od strane nadležnog suda*” (vidi stav 98 presude u predmetu *Zubac protiv Hrvatske*; vidi takođe i slučaj Suda KI96/22, podnosilac *Naser Husaj i Uliks Husaj*, citiran iznad, stav 56).
78. Sledom navedenog, ESLJP je u predmetu *Zubac protiv Hrvatske*, primenivši načela i gore navedeni test razvijen u ovom predmetu, utvrdio da ograničavanje pristupa Vrhovnom sudu Republike Hrvatske nije bilo rezultat nefleksibilnih procesnih pravila, odnosno da je merodavnim domaćim pravom i sudskom praksom predviđena mogućnost izmene vrednosti spora u ranijoj fazi sudskog postupka, što omogućava pristup Vrhovnom sudu u slučaju promene okolnosti slučaja. Pored toga, podnositeljka je mogla da podnese drugo vanredno pravno sredstvo utvrđeno zakonom koje bi joj takođe omogućilo pristup Vrhovnom sudu, što ona nije učinila. Nakon toga, ESLJP je utvrdio da je, “*Glavna funkcija Vrhovnog suda, kao najvišeg suda u Hrvatskoj, osiguravanje jedinstvene primene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primeni*”. Ograničavanje pristupa tom sudu uvođenjem zakonskog praga **ratione valoris** opravdano je legitimnim ciljem Vrhovnog suda da se bavi samo

pitanjima od važnosti. Rešavanje nepravilnosti u određivanju vrednosti predmeta spora pred nižim sudovima, težilo je takođe legitimnom cilju, odnosno poštovanju vladavine prava i pravilnom delovanju pravosudnog sistema (vidi stavove 101-125 presude u predmetu *Zubac protiv Hrvatske*; vidi, takođe, slučaj Suda KI96/22, podnosilac *Naser Husaj i Uliks Husaj*, citiran iznad, stav 57).

79. Sud smatra da u takvim okolnostima redovni sudovi uživaju široku slobodu procene načina primene merodavnih ograničenja *ratione valoris* u ovom predmetu. Međutim, to ne znači da sudovi u tom smislu uživaju neograničeno diskreciono pravo. Prilikom ispitivanja je li ta sloboda procene prekoračena, Sud mora posebno pripaziti na tri kriterijuma, odnosno na (i) predvidljivost postupka koji se primenjuje povodom revizije; (ii) pitanje ko bi trebao snositi štetne posledice grešaka počinjenih tokom postupka, i (iii) pitanje da li je preteranim formalizmom ograničen pristup podnosioca zahteva Vrhovnom sudu.

II. Primena opštih načela pristupa višim sudovima i ograničenja *ratione valoris* u okolnostima konkretnog slučaja

80. Dakle, Sud će u nastavku primeniti gore navedena načela i test koji je razvio ESLJP na okolnosti konkretnog slučaja, odnosno on će (i) u odnosu na kriterijum predvidljivosti ograničenja putem zakonskog praga, oceniti da li je sudska praksa Vrhovnog suda dosledna i jasna u pogledu dozvoljenosti revizije; (ii) oceniti da li se ograničavanje pristupa Vrhovnom sudu može pripisati grešci podnosioca zahteva; i (iii) oceniti da li je Vrhovni sud prilikom tumačenja i primene važećih zakonskih odredbi koje se odnose na prag dozvoljenosti revizije koristio prekomerni formalizam.

(i) Što se tiče predvidljivosti postupka koji se primenjuje povodom revizije

81. Sledom navedenog, a vraćajući se na okolnosti konkretnog slučaja, Sud će u vezi sa (i) pitanjem predvidljivosti ograničenja, **prvo**, sagledati na koji je način Vrhovni sud sagledao reviziju podnosioca zahteva kako bi utvrdio da li Vrhovni sud ima konsolidovanu sudska praksu u pogledu zakonskog praga za dozvoljenost revizije. U prilog tome, Sud napominje da je u pravnom poretku pristup Vrhovnom sudu u građanskim stvarima osiguran revizijom shodno članu 211. ZPP-a. I ona se odnosi na sporove u kojima pobijani deo presude prelazi određeni prag vrednosti. Kada se taj prag vrednosti dostigne, pristup Vrhovnom sudu postaje pitanje pojedinačnog prava. U okviru revizije Vrhovni sud može ukinuti presude nižih sudova i vratiti predmet na ponovno suđenje ili, u nekim slučajevima, preinačiti osporenu presudu. U svakom slučaju, Vrhovni sud je ovlašćen da proglašava nedopuštenom svaku reviziju koja ne ispunjava odgovarajuće zakonske uslove.
82. U okolnostima konkretnog slučaja, podnosilac zahteva je podneo reviziju Vrhovnom sudu između ostalog navodeći da Osnovni sud nije utvrdio vrednost tužbenog zahteva. Vrhovni sud je odbacio tu reviziju kao nedopuštenu, navodeći da "član 508. ZPP-a, propisuje da: "Revizija u trgovinskim sporovima nije dozvoljena ukoliko vrednost predmeta spora u napadnutom delu pravosnažne presude ne prelazi 10.000 €". Vrhovni sud se dakle pozvao na član 508. (Bez naslova) Zakona o parničnom postupku, prema kojem se revizija u trgovinskim sporovima ne može podneti ako vrednost spora ne prelazi iznos od 10.000 eura. Dakle, takva odluka je bila u skladu s uobičajenom praksom Vrhovnog suda o tom pitanju a što se može zaključiti i iz njegovog obrazloženja u kome stoji:

"Iz tumačenja tih zakonskih odredbi, Vrhovni sud je došao do zaključka da revizija nije dozvoljena protiv presude Apelacionog suda, Ac. br. 306/18 od 04.08.2020. god., zato što se citirane odredbe odnose na dozvoljenost revizije

uslovljene sa vrednosti spora koja treba da bude viša od 10.000 €, kako bi bila dozvoljena revizija, i situacije kada je revizija dozvoljena bez obzira na vrednost spora po kriterijumu isključenja za prirodu parnične stvari. U ovom slučaju vrednost spora pobijene revizijom nije viša od 10.000 €, odnosno tužilačka strana nije tužbom odredila vrednost spora a ako se pozivamo na sudsku taksu za tužbu u visini od 15 €, koju je tužilačka strana platila, ona ne prekoračuje vrednost spora od više od 10.000 €, zasnivajući se na Administrativno uputstvo za unifikaciju sudskih taksi a takođe priroda spora ne sadrži isključenje za dozvoljenost revizije (isključenja nezavisno do vrednosti), prema tome u ovom slučaju zbog vrednosti spora, revizija je nedozvoljena”.

83. Dakle, Sud primećuje da je Vrhovni sud odbacio reviziju koju je podneo podnosilac zahteva kao nedopuštenu, zaključujući da je merodavna vrednost predmeta spora ispod zakonskog minimuma. Prilikom procene dopuštenosti *ratione valoris*, Vrhovni sud se pozvao na član 508. (Bez naslova) ZPP-a u kome se precizira da “*Revizija u trgovinskim sporovima nije dozvoljena ukoliko vrednost predmeta spora u napadnutom delu pravosnažne presude ne prelazi 10.000 €*”. Pored toga kao smernicu za određivanje vrednosti spora Vrhovni sud je naveo i činjenicu “*da je podnosilac zahteva platio taksu za podnošenje tužbenog zahteva u visini od 15 eura*”.
84. Takođe, Sud primećuje da se Vrhovni sud u svom obrazloženju pozvao i da je postupio u skladu sa zakonskom odredbom člana 30. stav 1. i 2. i člana 508. ZPP-a, kojim se na konkretan način uspostavlja zakonsko ograničenje razmatranja revizije, bez da prethodno sagleda da je izostalo određivanje visine spora, odnosno da vrednost spora nije uopšte određena ni od strane podnosioca ni od strane nadležnog suda.
85. Shodno tome, Sud nalazi da zakonske odredbe na koje se pozvao Vrhovni sud svakako sadrže ograničenja u vezi sa prihvatanjem revizije u formalnom smislu i kao takva ona je jasna i predvidljiva kako za podnosioca tako i za Sud. Međutim, predvidljivost zakonskih ograničenja i primena istih zavise od slučaja do slučaja, te ona kao takva moraju biti predmet sveobuhvatne ocene pri čemu je potrebno izbegavati formalistički pristup u njihovoj oceni kada se ograničenja apliciraju na konkretan slučaj.
- (ii) *Što se tiče toga ko treba da snosi štetne posledice grešaka počinjenih tokom postupka*
86. Sagledavajući drugi uslov (ii) *da li se ograničavanje pristupa Vrhovnom sudu može pripisati greškama podnosioca zahteva*, Sud, da bi došao do odgovora mora da sagleda sam početak podnošenja tužbenog zahteva kao i zakonske odredbe ZPP-a, kojima se reguliše pitanje i procedura određivanja vrednosti spora prilikom podnošenja tužbenog zahteva.
87. Upravo u prilog tome Sud podseća da je ograničenje pristupa Vrhovnom sudu obuhvaćeno opšteprihvaćenim legitimnim ciljem zakonskog praga *ratione valoris* za žalbe Vrhovnom sudu čija je svrha osigurati da se Vrhovni sud, s obzirom na samu bit njegove uloge, bavi samo pitanjima od značaja. U prilog tome, Sud podseća da je uloga Vrhovnog suda, između ostalog, da osigura jedinstvenu primenu prava kao i ravnopravnosti svih u njegovoj primeni. S obzirom na tu funkciju, Sud vidi za potrebno da sagleda da li je odluka Vrhovnog suda težila legitimnom cilju, odnosno poštovanju vladavine prava i pravilnom delovanju pravosudnog sistema.
88. S tim u vezi Sud će sagledati u kojoj je meri predmet podnosioca zahteva ispitan pred nižestepenim sudovima, konkretnije koliko je ispitan njegov zahtev za određivanje visine spora, kao i prirodu uloge Vrhovnog suda.

89. Dakle za Sud nije sporna činjenica da je podnosilac zahteva podneo tužbu Osnovnom sudu bez preciziranja vrednosti tužbenog zahteva, iako je članom 30.1 ZPP-a navedeno da "Tužilac ima dužnost da u imovinsko – pravnim sporovima, u tužbi utvrdi vrednost predmeta spora [...]".
90. Međutim, Sud se poziva na odredbe člana 36. ZPP-a, kojim je utvrđeno sledeće:

Član 36.

Ukoliko tužitelj nije uopšte pomenuo vrednost predmeta spora u tužbi podnetoj sudu, ili ukoliko je on predstavio veoma visoku ili mnogo nižu vrednost nego što je ona stvarno, onda sud prema službenoj dužnosti ili prema (prapsimit), optužene stranke, najkasnije na pripremnom ročištu, ako ono nije održano, onda na ročištu za glavnu raspravu pravnog pitanja, ali pre nego što počne razmatranje glavnog pitanja, brzo i na prikladan način će odrediti, odnosno će verifikovati tačnost vrednosti date tužbi od stranke tuženika. U ovakvim slučajevima sud odlučuje rešenjem protiv kojeg se ne dozvoljava žalba.

91. Shodno tome, iz teksta zakonske odredbe člana 36. ZPP-a je evidentno da je vrednost predmeta spora jedan od elemenata tužbe koji je propisan zakonom ali ne predstavlja i nužan preduslov za podnošenje tužbe. Shodno tome, i u slučajevima kada stranka nije odredila vrednost predmeta spora u trenutku podnošenja tužbenog zahteva, sud neće odbaciti tužbu niti će tužiocu vratiti tužbu na ispravku.
92. Drugim rečima, u slučajevima kada tužilac nije odredio vrednost spora, kada je odredio suviše nisku ili suviše visoku vrednost istog, sud po službenoj dužnosti ili po prigovoru tužene stranke, najkasnije na pripremnom ročištu, a ukoliko nije održano pripremno ročište pre početka glavne rasprave, određuje shodno vrednost predmeta spora, uzimajući u obzir objektivne okolnosti predmetnog tužbenog zahteva.
93. Sud nalazi da je zakonska odredba člana 36. ZPP-a dovoljno jasna, kako u pogledu prava tako i u pogledu proceduralnih radnji i obaveza i da na jasan način određuje da Osnovni sud ima obavezu da po službenoj dužnosti odredi vrednost spora u 3 različite situacije, a one su: i) *kada tužilac nije odredio vrednost spora*, ii) *kada je tužilac odredio suviše nisku vrednost spora* i iii) *kada je tužilac odredio suviše visoku vrednost spora*. Pored toga obaveza Osnovnog suda kada se pojavi tužbeni zahtev iz člana 36. ZPP-a, jeste da on po službenoj dužnosti odredi vrednost predmeta spora, i to rešenjem pre početka glavne rasprave. Dakle preduslov da bi Sud mogao da postupi po tužbenom zahtevu u meritumu jeste da prvo odredi vrednost predmetnog spora posebnim rešenjem na posebnoj sednici.
94. U pogledu načina utvrđivanja i provere vrednosti predmeta spora, sud je dužan da na osnovu podataka iz tužbe i, samo ako je to po prirodi stvari moguće, po objektivnim merilima utvrdi novčani ekvivalent tužbenog zahteva, odnosno prethodno opredeli vrednost predmeta spora, odnosno da li je vrednost predmeta spora naznačena, da li je ona previsoko ili prenisko označena. Ova provera se vrši do granice prihvatljive verovatnoće, jer bi svako temeljnije razmatranje problema odnosno tužbenog zahteva ugrozilo ostvarivanje osnovnog zadatka suda, a to je pružanje pravne zaštite.
95. Dakle, sama činjenica da je podnosilac zahteva tražio od Osnovnog suda da utvrdi vrednost spora kvalifikuje njegov tužbeni zahtev kao tužbeni zahtev kategorije i) *kada tužilac nije odredio vrednost spora* iz člana 36. ZPP-a, čime je on pokrenuo i proceduralni postupak u kome Osnovni sud po službenoj dužnosti ima obavezu da se bavi tim zahtevom.

96. Konkretnije, Sud primećuje da je podnosilac zahteva u postupku podnošenja tužbenog zahteva podneo zahtev za određivanje vrednosti predmeta spora i da se shodno tome, neodređivanje vrednosti predmeta spora od strane redovnih sudova, po mišljenju ovog Suda, ne može pripisati podnosiocu. Šta više, Sud nalazi da je podnosilac zahteva pokušao da doprinese ispravljanju neodređivanja vrednosti spora od strane Osnovnog suda, na način, a) da je predložio da se uradi dopunsko veštačenje koje bi doprinelo utvrđivanju visine spora, što je Osnovni sud rešenjem odbio, i b) podnošenjem žalbe Apelacionom sudu u cilju tretiranja ovog pitanja.
97. Sud naglašava da nije sporno da podnosilac zahteva kada podnese tužbeni zahtev shodno visini predmeta spora mora da uplati i sudsku taksu koja je određena Administrativnim uputstvom Sudskog saveta Kosova. U suštini plaćanje takse od 15 eura ne može da služi kao jedini parametar određivanja visine vrednosti predmetnog spora, pogotovo iz razloga što je podnosilac zahteva 15 eura sudske takse platio kao uslovni iznos koji je stranka u obavezi da plati kada vrednost spora nije poznata, a sama taksa od 15 eura je uslov koji omogućava stranci da tužbeni zahtev bude u proceduralnom smislu prihvaćen od strane suda a, ne odbačen kao nepotpun tužbeni zahtev pre početka postupka.
98. U skladu sa navedenim, čini se da je podnosilac zahteva, primenio potrebnu revnost kada je nastojao da se utvrdi vrednost spora, a što je u skladu sa relevantnim zakonskim odredbama. Sud je stava da su se greške u postupku mogle izbeći od samog početka da je Osnovni sud postupio shodno zakonskoj odredbi člana 36. ZPP. Shodno tome, proizilazi da se te greške ne mogu pripisati podnosiocu zahteva.

iii) Što se tiče korišćenja preteranog formalizma prilikom tumačenja i primene važećih zakonskih odredbi koje se odnose na prag dozvoljenosti revizije

99. U pogledu sagledavanja ispunjenosti trećeg kriterijuma, odnosno da li je korišćen preterani formalizam prilikom tumačenja i primene važećih zakonskih odredbi koje se odnose na prag dozvoljenosti revizije, Sud naglašava da je poštovanje formalnih pravila parničnog postupka, kroz koji stranke osiguravaju odlučivanje o građanskom sporu, vredno i važno jer se tako može ograničiti diskreciona sloboda, osigurati jednakost oružja, sprečiti proizvoljnost, osigurati učinkovitost u odlučivanju u sporu i presuđivanje u razumnom roku, te osigurati pravna sigurnost i poštovanje suda.
100. Međutim, u sudskoj praksi ESLJP-a dobro je utvrđeno da "preterani formalizam" može biti u suprotnosti sa zahtevom osiguravanja praktičnog i učinkovitog prava na pristup sudu na temelju člana 6. stava 1. EKLJP. To se obično događa u slučajevima vrlo strogog tumačenja proceduralnih pravila koje sprečava ispitivanje osnovanosti tužbe podnosioca zahteva, uz pripadajući rizik da će doći do povrede njegovog ili njenog prava na efikasnu sudsku zaštitu (vidi slučajeve ESLJP-a [Běleš i drugi protiv Češke Republike](#), br. 47273/99, odluka od 12. novembra 2002. godine, stav 50-51 i 69, i [Walchli protiv Francuske](#), br. 35787/03, presuda od 26. jula 2007. godine, stav 29).
101. Dakle, u konkretnom slučaju Vrhovni sud nije trebao biti vezan greškama nižih sudova prilikom odlučivanja hoće li podnosiocu zahteva omogućiti pristup, već je trebalo sagledati da li je pristup njemu onemogućen proceduralnim propustima nižestepenih sudova.
102. Sud naglašava da nije sporna nadležnost Vrhovnog suda koja je utvrđena zakonom da pre meritorne ocene revizije razmotri zakonitost revizije u smislu praga *ratione valoris*, na osnovu člana 508. (bez naslova) Zakona o parničnom postupku. Međutim, Sud naglašava da je pozivanje Vrhovnog suda na zakonsku odredbu člana 508. ZPP-a, i pružanje obrazloženja bez prethodnog sagledavanja mogućeg proceduralnog

propusta, da *“Revizija u trgovinskim sporovima nije dozvoljena ukoliko vrednost predmeta spora u napadnutom delu pravosnažne presude ne prelazi 10.000 €”* i prebacujući odgovornost i grešku isključivo na podnosioca zahteva, pri čemu to obrazlaže činjenicom da je na osnovu člana 30. stav 1. ZPP-a utvrđeno: *“da je revizija nedozvoljena Tužilac ima dužnost da u imovinsko-pravnim sporovima, u tužbi utvrdi vrednost predmeta spora...”*, po zaključku Suda, predstavlja preterani formalizam u tumačenju zakonskih propisa, pogotovo iz razloga što Vrhovni sud nije uzeo u obzir član 36. ZPP-a, a da jeste to uradio, i da je odredbu sagledao u okolnostima konkretnog slučaja mogao bi i ta donese svoj zaključak o mogućim propustima ili greškama načinjenim prvenstveno od strane Osnovog suda, a u daljem postupku i od Apelacionog suda.

103. U tim okolnostima, uzimajući u obzir da su o predmetu podnosioca zahteva odlučivale dve instance redovnih sudova, Osnovni i Apelacioni, koji su imali punu nadležnost u tom predmetu, da je podnosilac pokretao pitanje njihovog vidljivog propusta, i da je pored uloga Vrhovnog suda takođe da preispitivanje primene merodavnog prava od strane nižestepnih sudova, može se reći da odluka Vrhovnog suda u konkretnom slučaju predstavljala nesrazmernu prepreku koja narušava samu bit prava podnosioca zahteva na pristup sudu garantovanu članom 31. stav 1. Ustava u vezi sa članom 6. stav 1. EKLJP, i da je njome prekoračena sloboda procene.
104. Sud, takođe, naglašava da se to što je utvrdio povredu stava 1. člana 31. Ustava u vezi sa stavom 1. člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima, važi samo za specifične okolnosti konkretnog slučaja, čija ocena se mora vršiti od slučaja do slučaja i odnosi se samo na pravo na pristup sudu, odnosno Vrhovnom sudu, tako da ni na koji način ne prejudicira rezultat merituma slučaja.

Zaključak

105. U zaključku, Sud je na osnovu gore navedene analize utvrdio da su osporenim rešenjem [E. Rev. br. 75/20] Vrhovnog suda Kosova od 1. avgusta 2022. godine, povređena ustavna prava podnosioca zahteva zagwarantovana stavom 1 člana 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa stavom 1 člana 6 [Pravo na pravično suđenje] EKLJP.

IZ TIH RAZLOGA

Ustavni sud, u skladu sa stavovima 1. i 7. člana 113. Ustava, članovima 20. i 47. Zakona, kao i pravilom 48 (1) (a) Poslovnika o radu, dana 30. maja 2024. godine,

ODLUČUJE

- I. DA PROGLASI, sa sedam (7) glasova za i jednim (1) glasom protiv, zahtev prihvatljivim;
- II. DA UTVRDI, sa sedam (7) glasova za i jednim (1) glasom protiv, da je došlo do povrede stava 1. člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava Republike Kosovo u vezi sa stavom 1. člana 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima;
- III. DA PROGLASI, sa sedam (7) glasova za i jednim (1) glasom protiv, nevažećim rešenje [E. Rev. br. 75/20] Vrhovnog suda od 1. avgusta 2022. godine;
- IV. DA VRATI, sa sedam (7) glasova za i jednim (1) glasom protiv, rešenje [E. Rev. br. 75/20] Vrhovnog suda od 1. avgusta 2022. godine, potomjem na ponovno odlučivanje, u skladu sa nalazima Suda u ovoj presudi;
- V. DA NALOŽI Vrhovnom sudu, da u skladu sa stavom (5) pravila 60. Poslovnika o radu, najkasnije do 30. novembra 2024. godine, obavesti Sud o merama koje su preduzete radi izvršenja presude Suda;
- VI. DA DOSTAVI ovu presudu stranama;
- VII. DA OBJAVI ovu presudu u Službenom listu, u skladu sa stavom 4. člana 20. Zakona;
- VIII. DA UTVRDI da ova presuda stupa na snagu danom objavljivanja u Službenom listu Republike Kosova, u skladu sa stavom 5. člana 20. Zakona.

Sudija izvestilac

Remzije Istrefi-Peci

Predsednica Ustavnog suda

Gresa Caka-Nimani

